

BIOBLITZ SOM FORMIDLINGSVÆRKTØJ

Evaluering over årene 2014-16

En praktisk orienteret rapport om naturvejlederes brug af Bioblitz som formidlingsværktøj i forhold til forskellige målgrupper

Bioblitz som formidlingsværktøj

EVALUERING OVER ÅRENE 2014-16

Af:

Leif Sørensen – Trente Mølle
 Mia Lindegaard Pedersen - Statens Naturhistoriske Museum
 Allan Gudio Nielsen – Fugleværnsfonden
 Marianne Graversen – Naturhistorisk Museum Aarhus

INDHOLD

Indhold

INDHOLD	1
INDLEDNING	2
Hvem er vi	2
Hvordan har vi arbejdet.....	2
Hjemmeside	2
FORSKELLIGE BIOBLITZER	2
Formidling	2
Arealundersøgelse	2
Begge	3
FORSKELLIGE MÅLGRUPPER FOR BIOBLITZER	3
Skolebørn.....	3
Familier	4
Nørder.....	5
UDFORDRINGER	6
Ekspertes/artsbestemmere/artsgodkendere.....	6
Flaskehalse	6
Sted/bøger/internet/toiletter/ly	7
Konkurrencer	7
Nøgling er ikke en publikumssport	8
Indtastning/opsamling af data	9
Opsamling	10

INDLEDNING

Hvem er vi

De fire forfattere udgør tilsammen en Bioblitz taskforcegruppe som blev dannet i 2014 med formålet at udbrede Bioblitz-ideen og følge op på fordele og ulemper i forbindelse med at benytte Bioblitz til biodiversitetsformidling og undervisning.

Hvordan har vi arbejdet

Gruppen har holdt to møder. Det første havde en åben invitation, hvor alle der havde interesse i Bioblitz eller erfaringer at dele, var velkomne. Til det andet møde, som blev afholdt i vinteren 2016, fokuserede vi på dem, som allerede havde afholdt Bioblitz, eller som var i gang med at planlægge noget konkret.

Ud over de to møder har vi holdt kontakt og deltaget i enkelte Bioblitz hos hinanden, eller hos andre naturvejledere som har haft brug for støtte til at planlægge eller afvikle en Bioblitz.

Hjemmeside

Statens Naturhistoriske Museum lægger serverplads og webmaster til hjemmesiden www.bioblitz.dk, som vi har brugt til to ting

1. Annoncering af fremtidige Bioblitz – vi har opfordret naturvejledere og andre til at annoncere deres blitz'er
2. Opsamling af værktøjer og beskrivelser af forskellige metoder samt anbefalet litteratur

FORSKELLIGE BIOBLITZER

I sin grundform er Bioblitz en artsjagt på et afgrænset område i et afgrænset tidsrum. Område og tid afhænger så af lokale omstændigheder. I Danmark har vi lavet mange variationer over Bioblitz-temaet. De korteste har været 3-4 timer, og enkelte gange har vi kun fokuseret på én artsgruppe f.eks. biller eller planter. Det er vigtigt at holde sig for øje, at en Bioblitz er en artsjagt, og at en art kun tæller med første gang den findes. Det giver mulighed for at lave en total af individuelle arter, der er blevet fundet.

Hvis man fordeler alle disse erfaringer, kan man indsnævre det til, at man enten bruger Bioblitz til formidling af biodiversitet eller til arealundersøgelser med højt fagligt niveau. De to typer adskiller sig markant, fx. hvor vigtigt det er, at artsbestemmelsen er korrekt.

Formidling

I formidlingssammenhænge er det nogle gange en god ide at prioritere lyst til at finde arter, over den nogle gange vanskelige og tidskrævende proces det er at få et artsnavn 100 % korrekt. Vælger man dette, skal man naturligvis vælge en registreringsmetode, hvor det er muligt at notere usikre arter, evt. blot familier.

Det kan være en god ide at bruge formidlingen til at fortælle om artsbestemmelse, og lade børn og voksne prøve kræfter med at bestemme noget. Fokus kan også lægges på biodiversitet, så man kan se, hvor mange forskellige arter man har fundet uden at sætte navne på. Så skal man alene fokusere på forskelligheden og ikke på de specifikke arter?

Arealundersøgelse

Hvis formålet med Bioblitz er at lave en arealundersøgelse, er det væsentligt, at alle noterede arter er korrekte. Det betyder, at det er vigtigt at have mange eksperter med og at etablere et system til kvalitetskontrol af de noterede arter. Ved arealundersøgelserne kan man nogle gange få lokale kommunale biologer til at deltage – disse er ofte meget dygtige til at artsbestemme, især planter.

Begge

Hvis man ønsker at kombinere de to, er det gruppens anbefaling, at man overvejer dette nøje. Hvis man vil kombinere skal man sikre sig en stor mængde "eksperter" og samtidig sikre et tilstrækkeligt antal formidlere til at sikre, at deltagerne i blitzen har nogle at henvende sig til. Hvis man ikke har det, vil publikum henvende sig til eksperterne, som så ikke længere har mulighed for at udføre deres kontrollerende rolle. Det kan blive frustrerende for alle parter.

FORSKELLIGE MÅLGRUPPER FOR BIOBLITZER

Som med al anden formidling er det vigtigt at holde sig sine målgrupper for øje. Dette gælder i høj grad i forbindelse med Bioblitz, hvor bare at skaffe deltagere kan være en udfordring – simpelthen fordi Bioblitz er et ukendt begreb, som lyder meget fremmed i mange menneskers ører.

Skolebørn

Når vi i det følgende taler om målgruppen "skolebørn" mener vi alle børn, som deltager sammen med kammerater. I dette indgår børnehavebørn, spejdergrupper og andre, som deltager med en skolelærer/leder/pædagog. Dette står i modsætning til børn, der deltager som en del af en familieudflugt.

Skolebørn er ofte meget engagerede i Bioblitz'erne. Deres jagtinstinkt vækkes let, og de er meget ivrige i fangsten af dyrene og i at finde planter og svampe – så længe de har forståelsen for, at en art kun er "noget værd", den første gang den findes.

Størst gevinst får deltagerne, hvis der er foregået en undervisning på forhånd, enten hjemme i klassen/gruppen etc. For-undervisningen kan med fordel være at lære de grundlæggende biologiske begreber indenfor forskellige artsgrupper, f.eks. at vide at forskellige dyr har forskellige kendetegn som antal ben, hårde dækvinger etc., eller nogle kendetegn på de forskellige blomsterfamilier.

Familier

Familier er ofte svære at aktivere i forhold til en Bioblitz, det er måske noget med navnet som får dem til at vige tilbage, eller de bliver forskrækkede ved tanken om, at man skal kunne kende en art – for hvad hvis de ikke kan det? Det er svært at finde ud af, hvad der får dem til at holde tilbage, da de jo typisk ikke dukker op, men vi i taskforcen har alle haft oplevelsen af, at det er sværere at tiltrække besøgende til en Bioblitz end til alle mulige andre arrangementer, som vi afholder.

Noget, der kan få familierne med, er, hvis man tydeligt annoncerer guidede ture i forbindelse med Bioblitzten – det kender de, og det kræver ikke noget særligt af dem at deltage. Så DET dukker de op til, og nogle gange kan man være heldig at holde på dem ud over den guidede tur.

En anden måde at få familierne med er ved at ligge Bioblitzten i sammenhæng med en større naturfestival, f.eks. Marbækdagen ved Myrthuegård. Her er oplevelsen, at familierne driver rundt imellem de forskellige tilbud, og man kan fange dem ved fx. at spørge "Vil I hjælpe? – I skal bare lige tage en ketsjer og fange noget ude i søen..." – det vil de gerne.

På Molslaboratoriet/Naturhistorisk Museum i Aarhus har vi brugt nogle ganske billige gummitempler, så børn (og enkelte voksne) har kunnet få et stempel for at have bidraget med en ny art/eller for at have deltaget.

Nørder

Den øgede Bioblitz-aktivitet har været en kæmpe fordel for Danmarks naturhistoriske nørder. Pludselig har vi en undskyldning for at køre tværs over landet og mødes med andre, der er ligesom os selv. Mange nørder deltager i Bioblitz'erne nok af to forskellige årsager. De kan komme ud og se nogle "fede" arealer, og de kan møde andre naturhistorikere. Ofte er der flere af dem, der er eksperter inden for en eller flere artsgrupper, og de fleste synes, det er lidt sjovt at lære fra sig.

Flere nørder har også været indrullet som eksperter i de to andre typer Bioblitz'er, men der render man tit ind i problemer med tid og tidspunkter – for de fleste nørder i Danmark har arbejde – ofte med noget helt andet end det, som de er ekspert i.

UDFORDRINGER

Ekspert/artsbestemmere/artsgodkendere

Nu hvor "alle" laver Bioblitz'er, bliver eksperter en mangelvare. Man kan ikke komme udenom det faktum, at artsjagt kræver artskenndskab, og nogle skal kunne kvalificere de observationer, der bliver gjort under en Bioblitz.

Det er blevet foreslået, at man for skoleelevernes vedkommende laver en form for liste med fotos af kendte arter i området, hvor Bioblitzten holdes. Det er naturligvis en mulighed, men det kræver en form for organisering, som sikrer, at deltagerne ikke bare krydser af på listen – og bliver ligeglade med, om det faktisk ER den art der er observeret.

Flaskehalse

Til næsten alle Bioblitz'er med stort antal af amatører (i denne betydning – mennesker som ikke kan artsbestemme selv) bliver der meget stort pres på de eksperter, som er med. Hvis der kun er få eksperter til rådighed, bør man aftale med dem, hvilken rolle de er tiltænkt og evt. begrænse antallet af artsgrupper/ordener indeholdt i Blitzen – alternativt at det er i orden kun at bestemme til f.eks. familie men ikke til art. Dette skal naturligvis forklares nøje til deltagerne.

Sted/bøger/internet/toiletter/ly

Hvis man skal komme i mål med artsbestemmelsen, er det meget svært at undvære stereolupper/mikroskoper (og dermed strøm og ly for regn) samt internetforbindelse.

Hvis man skal holde folk interesserede i at deltage i et arrangement, som varer op til 24 timer, skal der være adgang til toiletter, køkken samt måske sovepladser.

Toiletfaciliteter er vigtige, især hvis man har de lidt større skolebørn med. De mindre klasser kan acceptere et "skovtoilet" og det samme kan familierne ofte, men de store skolebørn er meget generte, hvis der mangler faciliteter.

Konkurrencer

Det har været nævnt, at Bioblitz kan have et konkurrenceelement – og det kan bestemt bruges til at aktivere deltagerne – der er to muligheder for konkurrencer.

- 1) Flere grupper konkurrer med hinanden ved den samme Bioblitz, det kan f.eks. være flere klasser imod hinanden, eller flere grupper i klassen som konkurrer om at finde flest forskellige arter.
- 2) Man kan også forestille sig at to Bioblitzer som afholdes samtidig på 2 forskellige lokaliteter, f.eks. i to forskellige Nationalparker, konkurrerer imod hinanden. Det har ikke været afprøvet i Danmark endnu, da der er nogle praktiske vanskeligheder bl.a. i forbindelse med formidlingen til deltagerne – der skal være en form for kontakt imellem de to Bioblitzer. Et andet problem er at man dårligt kan holde en konkurrence i 2 for forskellige arealer med forskellige naturtyper og forskellige eksperter til rådighed. Det vil blive en unaturlig konkurrence, fordi vilkårene aldrig vil blive ens de to steder.

Nøgling er ikke en publikumssport

Som tidligere beskrevet er Bioblitzens sværeste del artsgenkendelsen. Ved man ikke, hvilken art man står overfor, har man kun to muligheder. Man kan spørge, om der er nogen, der kan hjælpe – det kan fx være via Fugleognatur.dk, enten direkte på hjemmesiden, eller via deres app "Naturbasen", hvor man kan stille fotospørgsmål direkte fra naturen. Brug af hjemmesiden kræver, at der er internet, og også app'en kan bruges på devicen - fx at iPads har simkort – dette er ikke tilfældet med de iPads, som fx folkeskoler giver til deres elever.

Eller man kan sætte sig for selv at finde svaret. Det kræver baggrundsviden. Fx bør man som minimum vide, hvilken orden man står med, og derudover skal man vide, hvor man skal slå op enten i bøger eller online ressourcer. Det kaldes nøgling, og selvom det er utrolig givende for nørderne at nøggle, så er det næsten en uoverstigelig opgave for amatørerne, fordi deres baggrundsviden simpelthen er for lille. Og nøgling er fuldstændig umulig at gøre spændende fordi folk ikke kan følge med hverken i stereolupperne eller i opslagsværkerne.

Der findes enkelte andre muligheder, fx DN's app Naturtjek, som har valgt en anden tilgang. De har et begrænset antal arter (30) og levesteder (12), som er udvalgt ud fra en overbevisning om, at disse arter og levesteder kan ALLE lære at kende.

Indtastning/opsamling af data

En anden udfordring med Bioblitz er optællingen af arterne – man skal have alle arter med og ingen art med flere gange. Der findes fire metoder til dette.

- 1) Den simpleste måde at registrere data på er at skrive artsnavnene op på en flipover/planche. Den løsning har naturligvis den ulempe, at man skal passe på ikke at skrive samme art flere gange. Det kan derfor øge overskueligheden, hvis man starter med overskrifter fx planter, insekter, fugle etc. På Naturhistorisk Museum Aarhus har vi lavet nogle Word-skabeloner, som findes på www.bioblitz.dk, og som vi udskriver på plotter i papirstørrelse A1.
- 2) Statens Naturhistoriske Museum har lavet et BioBlitz-registreringssystem, som de stiller til rådighed for alle der har lyst. Det findes på <http://daim.snm.ku.dk/bioblitz/index.html?goto=forside>. Det er let at bruge, og man kan indtaste data for forskellige hold, så der også kan være et konkurrenceelement, hvis man ønsker det. Registreringssystemet er primært målrettet formidling og registrering af de fundne arter, men er også sat op til forskningsbrug. Ved indtastningen slås arterne op direkte i AlleArter database, så man nemt kan finde arternes latinske navne. Data valideres ikke af systemet og bruges derfor ikke automatisk til andre formål fx forskning. Output fra registreringssystemet kan hentes ned både i excelformat og i formater med al nødvendig data til forskningsbrug. Hvis arts kvalificeringen er garanteret, så kan data eksporteres direkte til DanBIF og GBIFs databaser.
- 3) Naturbasen, som administreres af fugleognatur.dk, er et indtastningssystem til både PC og som app. Systemet kræver, at man oprettes som bruger – login er personligt, og man kan ikke fx lave et login pr. skole/klasse – noget som ellers kunne være en fordel. Data valideres og indgår herefter på lige fod med alle andre indtastninger, og disse anvendes af kommuner, konsulentfirmaer og til forskning.
- 4) NaturTjek findes på <http://www.biodiversitet.nu/> både til indtastning på PC og via APP. Det kræver login, men login behøver ikke at være personligt, man kan oprette sig som gruppe/klasse/skole. Der kan kun indtastes 30 forskellige arter og 12 naturtyper. Data valideres ikke yderligere, men bruges af forskerne, da der på forhånd er taget højde herfor i udvælgelsen af letgenkendelige arter og naturtyper samt at der efterfølgende 'luges ud' i indberetningerne, så antallet af eventuelle fejl nedbringes.

Opsamling

Bioblitz er et godt værktøj til ENTEN at øge publikums viden om biodiversitet ELLER til at få lavet en inventering af et bestemt areal, men ikke til begge ting på samme tid.

Bioblitz kræver organisering og stort fokus på mål og midler, nøjagtigt som i alle formidlingssituationer.

Nu hvor vi har prøvet standardformerne for bioblitz, så er tiden kommet til at afprøve nye former. Fx. begrænsede bioblitz inde for udvalgt arter. Bioblitz med fokus på bestemt naturområder, naturtyper, ferskvand, under havoverfladen i en fjord, bynatur, egetræet, mm. Bioblitz over tid, f.eks. et år, men med faste mødeintervaller gennem hele året.

